

Rozlišení mezi omezením rodičovské odpovědnosti a omezením výkonu rodičovské odpovědnosti

Veronika Kissová*

Abstrakt: Ustanovení § 870 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, nově zavádí rozlišení mezi dvěma opatřeními, jimiž může soud zasáhnout do rodičovské odpovědnosti, a to omezením rodičovské odpovědnosti a omezením výkonu rodičovské odpovědnosti. Cílem příspěvku je nalézt opodstatnění pro toto rozlišení, které je z pohledu historického v rámci české právní úpravy raritou. Předkládaný příspěvek nabízí kritický rozbor argumentů, které lze k rozlišení těchto opatření nalézt v současné komentářové literatuře a judikatuře Nejvyššího soudu. S ohledem na aspekty, kterým je v doktríně a judikatuře věnována pozornost, je článek rozdělen na několik částí. Nejprve je věnována pozornost povaze (preventivní a sankční) porovnávaných opatření, následně se příspěvek zabývá s tím souvisejícími předpoklady pro jejich uplatnění. Na to navazuje analýza důsledků porovnávaných opatření co do podoby zásahu do rodičovské odpovědnosti a následné možnosti obnovy (výkonu) rodičovské odpovědnosti. S ohledem na koncepci právní úpravy zásahů do rodičovské odpovědnosti se však dosavadní argumenty pro rozlišení porovnávaných opatření a jejich zařazení do hierarchie opatření zasahujících do rodičovské odpovědnosti, jak jej zavedla judikatura Nejvyššího soudu, jeví nepřesvědčivými.

Klíčová slova: rodičovská odpovědnost, zájem dítěte, omezení rodičovské odpovědnosti, právo na rodinný život, práva a povinnosti rodiče

Úvod

Podle § 870 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále jen „o. z.“), ve znění pozdějších předpisů, nevykonává-li rodič svoji rodičovskou odpovědnost řádně a vyžaduje-li to zájem dítěte, soud jeho rodičovskou odpovědnost omezí, nebo omezí její výkon, a zároveň stanoví rozsah tohoto omezení.

Citované ustanovení výslovně rozlišuje mezi omezením rodičovské odpovědnosti a omezením výkonu rodičovské odpovědnosti. Zákon však k jejich rozlišení neuvádí žádné podrobnosti. Toto ustanovení tak přináší řadu otázek, které doposud nebyly v doktríně ani soudní praxi vyřešeny. Zkoumané ustanovení je přitom raritou jak z hlediska historického – v rámci českého právního řádu – tak, zdá se, i z hlediska mezinárodního, jelikož z přehledových zpráv CEFL¹ k rodičovské odpovědnosti se nepodává, že by některý ze států, které zprávu poskytly, obdobně jako § 870 o. z., rozlišoval mezi omezením rodičovské odpovědnosti a omezením jejího výkonu.

Článek v první části zkoumá historický vývoj institutu omezení rodičovské (z)odpovědnosti² a omezení jejího výkonu. Následně zkoumá současný stav poznání doktríny

* Mgr. Bc. Veronika Kissová, doktorandka, katedra občanského práva Právnické fakulty Masarykovy univerzity; asistentka soudce, Nejvyšší soud České republiky. E-mail: 468333@mail.muni.cz.

¹ Dostupné z: <https://ceflonline.net/parental-responsibility-reports-by-jurisdiction/>.

² Zákon o rodině používal termín rodičovská zodpovědnost, který byl do zákona o rodině zaveden novelizací provedenou zákonem č. 91/1998 Sb.

k § 870 o. z. a v návaznosti na to i judikaturu Nejvyššího soudu týkající se tohoto ustanovení.³ Hypotézou, kterou článek ověřuje, je zařazení omezení výkonu rodičovské odpovědnosti do posloupnosti opatření zasahujících do rodičovské odpovědnosti, seřazených podle intenzity zásahu, mezi pozastavení výkonu rodičovské odpovědnosti a omezení rodičovské odpovědnosti, jak stanovil Nejvyšší soud. Tato intenzita zásahu (respektive její rozlišení v případě omezení rodičovské odpovědnosti a omezení jejího výkonu) je následně ověřována v rámci několika výzkumných otázek, a sice otázky povahy (preventivní a sankční) porovnáváných opatření, předpokladů a důsledků jejich uplatnění. V poslední části článek zkoumá podmínky obnovení (výkonu) rodičovské odpovědnosti a případné rozdíly v návaznosti na uplatnění porovnáváných opatření.

1. Vývoj institutu omezení rodičovské odpovědnosti

Předcházející právní úprava mezi omezením rodičovské zodpovědnosti a omezením výkonu rodičovské zodpovědnosti nerozlišovala. Podle § 44 odst. 2 zákona č. 94/1963 Sb., zákona o rodině (dále jen „zákon o rodině“), ve znění pozdějších předpisů, platilo, že *„nevykonává-li rodič řádně povinnosti vyplývající z rodičovské zodpovědnosti a vyžaduje-li to zájem dítěte, soud jeho rodičovskou zodpovědnost omezí; přitom vždy konkrétně vymezí rozsah práv a povinností, na které se omezení vztahuje“*.

Komentářová literatura k tomuto ustanovení však uváděla, že *„rozhodnutí o omezení rodičovské zodpovědnosti zbavuje rodiče oprávnění vykonávat některá práva a povinnosti vyplývající z jeho rodičovské zodpovědnosti“*.⁴ Již z tohoto výkladu je patrné, že za předcházející právní úpravy, ačkoli zákon upravoval pouze „omezení rodičovské zodpovědnosti“, bylo důsledkem soudního rozhodnutí omezení, respektive znemožnění výkonu některého práva či povinnosti spadající do rodičovské zodpovědnosti. Toto pojetí nás pak přivádí k otázkám ohledně rozlišení, jež zavádí současná právní úprava v § 870 o. z. Nejasným zůstává zejména rozdíl mezi důsledkem soudního rozhodnutí o omezení rodičovské odpovědnosti a o omezení výkonu rodičovské odpovědnosti.

Co se týče legislativního procesu, věcný záměr občanského zákoníku z roku 2000 (s úpravami po projednání v odborných komisích a v Legislativní radě vlády) pod bodem 3.2.3.5.2. uváděl, že *„se ve své koncepci zásadně nezmění řešení problematiky odnětí povinností a práv rodičů vůči dítěti (resp. zbavení rodičů povinností a práv), omezení výkonu povinností a práv rodičů vůči dítěti a ponechání povinností a práv rodičů vůči dítěti v klidu. Budou však mnohem jasněji formulovány důvody pro každý takový zásah s tím, že všechny tyto instituty bude možné použít rovněž pouze v dílčím směru (a tudíž i pro dílčí oblast bude ustanoven opatrovník, resp. poručník)“*.⁵ Obdobně jako v předcházející právní úpravě zákona o rodině se tak hovoří pouze o jednom opatření omezení rodičovské odpovědnosti, jehož důsledkem je omezení výkonu práv a povinností rodiče vůči dítěti.

³ Co se týče metodologie výzkumu judikatury, byla zkoumána rozhodnutí Nejvyššího soudu citující § 870 o. z. v období 10 let, a sice od účinnosti tohoto zákona do konce roku 2024.

⁴ HRUŠÁKOVÁ, M. § 44 [Pozastavení výkonu, omezení a zbavení rodičovské zodpovědnosti]. In: HRUŠÁKOVÁ, M. a kol. *Zákon o rodině / Zákon o registrovaném partnerství*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 171.

⁵ MS ČR. *Věcný záměr občanského zákoníku* [online]. 2000, s. 46 [cit. 2025-02-20]. Dostupné z: http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/vecny_zamer_OZ_2000.pdf.

Rozlišení mezi omezením rodičovské odpovědnosti a omezením jejího výkonu však následně zahrnovala již první verze návrhu občanského zákoníku z roku 2005.⁶ Avšak důvodová zpráva k samotné změně přinášející nové opatření omezení výkonu rodičovské odpovědnosti neuvádí ničeho. Zdá se tak, že zákonodárce bez jakéhokoli komentáře zakotvil nové opatření, jímž může soud zasáhnout do rodičovské odpovědnosti.

Judikatura Nejvyššího soudu se přitom hlásí k aplikovatelnosti dosavadních judikatorních závěrů i v poměrech právní úpravy účinné po 1. 1. 2014. Uvádí, že „*k důvodům pro zbavení či omezení rodičovské odpovědnosti [...] s ohledem na obsahově podobné vymezení institutu zbavení či omezení rodičovské odpovědnosti se dosud dosažené [...] závěry uplatní i nadále*“.⁷ Uvedené navozuje dojem, že je-li omezení rodičovské odpovědnosti obsahově podobné omezení rodičovské zodpovědnosti podle předcházející právní úpravy, doposud zjištěné poznatky k opatření omezení rodičovské zodpovědnosti podle zákona o rodině se uplatní pro omezení rodičovské odpovědnosti podle občanského zákoníku. Tím však nenacházíme odpověď na to, jaké jsou předpoklady a důsledky omezení výkonu rodičovské odpovědnosti, ani v čem spočívá jeho odlišení od omezení rodičovské odpovědnosti.

2. Hierarchie opatření zasahujících do rodičovské odpovědnosti

Již v úvodu tohoto příspěvku byla zmíněna hierarchie opatření zasahujících do rodičovské odpovědnosti, kterou zavedl ve své rozhodovací praxi Nejvyšší soud. Samotné zařazení porovnávaných opatření do této hierarchie však představuje otázku, která může stát jak na počátku (být východiskem pro rozlišování porovnávaných opatření), tak i na konci (být důsledkem rozdílů mezi porovnávanými opatřeními) této problematiky.

Podíváme-li se na hierarchii zásahů do rodičovské odpovědnosti obecně (v poměrech současné právní úpravy), postupuje „*přes pozastavení výkonu rodičovské odpovědnosti, omezení výkonu rodičovské odpovědnosti, omezení samotné rodičovské odpovědnosti až po nejprísrnější opatření v podobě zbavení rodičovské odpovědnosti*“.⁸

Rozhodující kritérium pro volbu konkrétního opatření pak představuje – za konkrétních okolností každého případu – nalezení rovnováhy mezi ochranou nejlepšího zájmu dítěte a uplatněním principu minimalizace zásahu do práva na rodinný život tak, aby rodinné poměry dítěte byly přijatým opatřením narušeny co nejméně.⁹

Zda se skutečně jedná o opatření s intenzitou zásahu do rodičovské odpovědnosti nacházející se mezi omezením rodičovské odpovědnosti a pozastavením výkonu rodičovské odpovědnosti, však není jasné. Z judikatury Nejvyššího soudu se totiž již nedozvíme, v čem toto „zařazení v rámci hierarchie“ spočívá, respektive jak se liší intenzita zásahu do rodičovské odpovědnosti v případě omezení jejího výkonu oproti jiným opatřením,

⁶ Dostupné z: http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/OZ_verze_2005.pdf.

⁷ Srov. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 19. 12. 2017, sp. zn. 21 Cdo 5461/2015, ze dne 24. 1. 2019, sp. zn. 21 Cdo 2432/2017, ze dne 25. 4. 2019, sp. zn. 21 Cdo 5036/2017, ze dne 24. 11. 2022, sp. zn. 24 Cdo 3173/2022, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 5. 2020, sp. zn. 24 Cdo 80/2020.

⁸ K tomu např. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 12. 2. 2019, sp. zn. 24 Cdo 3460/2018, ze dne 24. 11. 2022, sp. zn. 24 Cdo 3173/2022, ze dne 31. 5. 2023, sp. zn. 24 Cdo 3883/2022 nebo ze dne 11. 1. 2024, sp. zn. 24 Cdo 1836/2023.

⁹ Srov. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 29. 3. 2012, sp. zn. 30 Cdo 1686/2011, ze dne 31. 5. 2023, sp. zn. 24 Cdo 3883/2022, či ze dne 11. 1. 2024, sp. zn. 24 Cdo 1836/2023.

zejména omezení rodičovské odpovědnosti. Odpověď na tuto otázku se proto snaží nalézt následující kapitoly věnující se rozdílu mezi omezením rodičovské odpovědnosti a omezením jejího výkonu.

3. Povaha opatření

Nejvyšší soud kategorizuje zásahy mimo jiné podle jejich povahy (preventivní a sankční), v souvislosti s tím pak hierarchicky řadí opatření podle intenzity zásahu (viz výše). Co se týče souvislosti povahy opatření s intenzitou, jakou do rodičovské odpovědnosti zasahují, podle Nejvyššího soudu se „[j]ednotlivá opatření liší svojí povahou a intenzitou v závislosti na tom, z jakých důvodů na straně rodiče je zásah soudu do rodičovské odpovědnosti realizován. Podle toho, zda tyto důvody mají objektivní nebo subjektivní charakter (uvažováno z hlediska zavinění rodiče), rozlišujeme opatření nesankční (preventivní) povahy a opatření, která mají jak preventivní, tak sankční povahu. Z logiky věci plyne, že objektivní důvody, které nespočívají na vůli rodiče, zpravidla budou znamenat přijetí (mírnějších) nesankčních opatření, zatímco subjektivní důvody budou směřovat k přijetí opatření, která mají povahu preventivní i sankční“.¹⁰ Avšak pohled na to, jaká povaha je jednotlivým opatřením přisuzována, zaznamenal v průběhu let zásadní vývoj.

Podle judikatury Nejvyššího soudu k § 44 zákona o rodině jsou opatření podle části druhé, hlavy druhé zákona o rodině odstupňována hierarchicky, a to na základě jejich povahy – zda mají sankční povahu (omezení či zbavení rodičovské zodpovědnosti), či nesankční povahu (pozastavení rodičovské odpovědnosti). Kromě zájmu dítěte na úpravě již nastolených rodinných vztahů je přitom třeba při výběru konkrétního opatření představujícího zásah do práva na rodinný život zvažovat jeho přiměřenost,¹¹ tedy nalézat adekvátní míru zásahu.

Omezení rodičovské odpovědnosti bylo tudíž považováno za opatření sankční povahy, jež může soud uložit pouze z důvodů uvedených v ustanovení § 44 odst. 1 a 2 zákona o rodině, a sice „*nevykonávají-li rodiče svá rodičovská práva nebo povinnosti náležitě pro závažnou objektivní překážku*“ nebo „*neplní-li rodiče z důvodů subjektivní povahy svá rodičovská práva nebo povinnosti řádně*“, v obou případech však jen vyžaduje-li to „*zájem společnosti na řádné výchově dětí*“.¹²

Obdobně i důvodová zpráva k občanskému zákoníku označuje opatření upravená v § 870 až 874 o. z. (tedy omezení rodičovské odpovědnosti, omezení jejího výkonu a zbavení rodičovské odpovědnosti) za „tradiční sankční ustanovení“.¹³ Stejně tak činí i Nejvyšší soud v některých svých rozhodnutích.¹⁴ Judikatura Nejvyššího soudu však není v této otázce konzistentní, jelikož se v některých rozhodnutích hovoří také o preventivní povaze (zároveň sankční a zároveň preventivní).¹⁵ Nutno poznamenat, že ačkoli se v po-

¹⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2023, sp. zn. 24 Cdo 3883/2022.

¹¹ Srov. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 29. 3. 2012, sp. zn. 30 Cdo 1686/2011, ze dne 26. 4. 2012, sp. zn. 30 Cdo 3430/2011, ze dne 19. 12. 2017, sp. zn. 21 Cdo 5461/2015, či ze dne 29. 10. 2020, sp. zn. 24 Cdo 2380/2019.

¹² Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 24. 11. 1964, sp. zn. Cz 48/64, či ze dne 20. 8. 1965, sp. zn. 5 Cz 70/65.

¹³ VLÁDA ČR. Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. In: *beck-online.cz* [online]. [cit. 2025-02-12]. Dostupné z: *beck-online.cz*.

¹⁴ Viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 1. 2024, sp. zn. 24 Cdo 1836/2023, bod 29.

¹⁵ Viz např. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 22. 9. 2023, sp. zn. 24 Cdo 1825/2023, ze dne 12. 2. 2019, sp. zn. 24 Cdo 3460/2018.

sledně citovaných rozhodnutích Nejvyšší soud zabývá současnou právní úpravou, uvádí ve výčtu opatření pouze pozastavení výkonu rodičovské odpovědnosti, její omezení a zbavení. Co se týče povahy těchto opatření, přisuzuje Nejvyšší soud sankční i preventivní povahu omezení rodičovské odpovědnosti, k povaze omezení výkonu rodičovské odpovědnosti se v těchto rozhodnutích výslovně nevyjádřil.

Změnu přinesl rozsudek ze dne 31. 5. 2023, sp. zn. 24 Cdo 3883/2022, v němž se Nejvyšší soud rozlišením mezi omezením rodičovské odpovědnosti a omezením výkonu rodičovské odpovědnosti zabýval doposud nejpodrobněji. Podle názoru vysloveného v tomto rozhodnutí mají totiž porovnávaná opatření rozdílnou povahu, a sice „[o]mezení výkonu rodičovské odpovědnosti spočívá v objektivních překážkách a má nesankční povahu, omezení či zbavení rodičovské odpovědnosti je povahy současně preventivní i sankční“.

Povaha omezení rodičovské odpovědnosti je tak podle posledního názoru vysloveného Nejvyšším soudem preventivně-sankční povahy, zatímco omezení výkonu rodičovské odpovědnosti je povahy toliko preventivní. K tomu Nejvyšší soud doplňuje, že se jednotlivá opatření liší svojí povahou v závislosti na tom, zda mají důvody na straně rodiče, pro které je do rodičovské odpovědnosti zasahováno, objektivní nebo subjektivní charakter (z hlediska zavinění tohoto důvodu rodičem).

Tímto názorem Nejvyšší soud přiblížil omezení výkonu rodičovské odpovědnosti na roveň pozastavení výkonu rodičovské odpovědnosti. Pozastavit výkon rodičovské odpovědnosti může soud podle § 869 odst. 1 o. z. „*brání-li rodiči ve výkonu jeho rodičovské odpovědnosti závažná okolnost a lze-li se domnívat, že je toho v souladu se zájmy dítěte třeba*“. Oproti tomu, podle § 870 o. z., nevykonává-li rodič svoji rodičovskou odpovědnost řádně a vyžaduje-li to zájem dítěte, soud jeho rodičovskou odpovědnost omezí, nebo omezí její výkon. Ze znění těchto ustanovení můžeme dovodit, že pokud k oběma opatřením (pozastavení i omezení výkonu rodičovské odpovědnosti) dochází v případech, kdy rodič rodičovskou odpovědnost nevykonává z objektivních důvodů, liší se předpoklady pro uplatnění těchto opatření v míře ohrožení zájmů dítěte. V případě pozastavení výkonu rodičovské odpovědnosti totiž uvádí § 869 o. z. jako podmínku „*lze-li se domnívat, že je toho v souladu se zájmy dítěte třeba*“, zatímco u omezení a omezení výkonu podle § 870 o. z. „*vyžaduje-li to zájem dítěte*“. Zdá se tak, že oproti pozastavení výkonu rodičovské odpovědnosti není domněnka ohrožení zájmu dítěte pro omezení výkonu rodičovské odpovědnosti dostatečná, nýbrž je třeba, aby zájem dítěte omezení výkonu rodičovské odpovědnosti skutečně vyžadoval.

Podle výše uvedeného se omezení výkonu rodičovské odpovědnosti zdá být alespoň podmínkami pro jeho aplikaci (k tomu viz následující kapitola) bližší pozastavení výkonu rodičovské odpovědnosti, přestože se systematickým výkladem zdá, že je bližší omezení rodičovské odpovědnosti, jelikož zákonodárce zařadil obě opatření do jednoho ustanovení.

4. Předpoklady uplatnění opatření

Představují-li omezení rodičovské odpovědnosti a omezení jejího výkonu dvě samostatná opatření, mezi nimiž zákonodárce v § 870 o. z. rozlišuje, je třeba, kromě jejich povahy, objasnit také s tím související podmínky jejich uplatnění.

Ze znění § 870 o. z. výslovně vyplývají dvě podmínky – stanovené jednotně pro omezení rodičovské odpovědnosti i omezení výkonu rodičovské odpovědnosti – které musí být kumulativně naplněny. Zaprvé, „*nevykonává-li rodič svoji rodičovskou odpovědnost řádně*“,

v rámci tohoto předpokladu bude soud zjišťovat jak samotnou objektivní skutečnost, že rodičovská odpovědnost není vykonávána řádně, tak i její příčiny. A zadruhé, vyžaduje-li omezení rodičovské odpovědnosti nebo omezení jejího výkonu zájem dítěte.

K rozlišení podmínek pro aplikaci toho kterého opatření však neposkytuje žádné vodítko ani důvodová zpráva, která k předpokladům uplatnění (§ 870 o. z. jednotně) uvádí toliko, že důvodem pro omezení rodičovské odpovědnosti je „*takové vykonávání rodičovské odpovědnosti, které není řádné*“,¹⁶ což samotné znění § 870 o. z. nijak nerozvádí. Podmínky pro omezení výkonu rodičovské odpovědnosti důvodová zpráva nekomentuje vůbec.

Z judikatury a komentářové literatury pak vyplývá rozlišení porovnávaných opatření podle toho, jaká práva a povinnosti spadající do rodičovské odpovědnosti nebyly řádně vykonávány a jakým způsobem, respektive v jaké míře, nebyl jejich výkon řádný.

a) Jednorázově či opakovaně vykonatelná práva

Westphalová k rozlišení omezení rodičovské odpovědnosti a omezení jejího výkonu uvádí, že omezení výkonu rodičovské odpovědnosti by mělo být využíváno v případech, kdy je omezována „*povinnost či právo, které je třeba opakovaně vykonávat*“.¹⁷ Totéž uvádí i judikatura, ze které se podává, že „*[o]mezení výkonu rodičovské odpovědnosti, jako prostřed[ku] zásahu nižší intenzity (v porovnání s omezením rodičovské odpovědnosti) do právního vztahu mezi rodičem a jeho dítětem, by mělo být použito v těch případech, kdy je omezována povinnost nebo právo, které je třeba opakovaně vykonávat*“.¹⁸

Podíváme-li se na soubor práv a povinností mezi rodičem a dítětem, nespadají všechny pod pojem rodičovské odpovědnosti. Tato práva a povinnosti jsou tradičně rozdělována do tří skupin, a to na práva a povinnosti související se statusovým vztahem, rodičovskou odpovědností a výživovací povinností a právo na výživné, přičemž rodičovská odpovědnost je koncipována relativně nezávisle na ostatních právech a povinnostech mezi rodiči a dětmi. Podle vymezení rodičovské odpovědnosti v § 858 o. z. „*zahrnuje povinnosti a práva rodičů, která spočívají v péči o dítě, zahrnující zejména péči o jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj, v ochraně dítěte, v udržování osobního styku s dítětem, v zajišťování jeho výchovy a vzdělání, v určení místa jeho bydliště, v jeho zastupování a spravování jeho jmění*“. Z uvedeného výčtu je zřejmé, že o jednorázově vykonatelná práva půjde spíše v případě statusových práv a povinností, zatímco v rámci rodičovské odpovědnosti se bude jednat ve většině případů o práva a povinnosti opakovaně vykonatelné, tudíž ve vztahu k nim připadá (logikou předestřenou v citované judikatuře a komentářové literatuře) v úvahu jak rozhodnutí o omezení rodičovské odpovědnosti, tak o omezení výkonu rodičovské odpovědnosti.

Tato argumentace Westphalové a Nejvyššího soudu rozlišující mezi tím, jakých práv a povinností v rámci rodičovské odpovědnosti se mohou daná opatření týkat, je pravděpo-

¹⁶ VLÁDA ČR. Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

¹⁷ WESTPHALOVÁ, L. § 870 [Omezení rodičovské odpovědnosti nebo jejího výkonu]. In: KRÁLÍČKOVÁ, Z. – HRUŠÁKOVÁ, M. – WESTPHALOVÁ, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 803–804.

¹⁸ Srov. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 12. 2. 2019, sp. zn. 24 Cdo 3460/2018 a ze dne 31. 5. 2023, sp. zn. 24 Cdo 3883/2022.

dobně založena na tom, že při omezení výkonu rodičovské odpovědnosti zůstává – oproti omezení rodičovské odpovědnosti – nedotčeno tzv. nositelství daného práva či povinnosti, zasažena je pouze možnost toto právo či povinnost vykonávat (k tomu podrobněji viz níže). Pokud bylo právo jen jednorázově vykonatelné, nositelství by zůstalo při omezení výkonu rodičovské odpovědnosti v tomto rozsahu nedotčeno s tím, že omezené právo či povinnost ani reálně opakovaně vykonávat nelze (bez ohledu na zásah soudu do rodičovské odpovědnosti). Takové zachování nositelství části rodičovské odpovědnosti z logiky věci pozbývá významu.

Výše nastíněná logika však opomíjí, že opatření zasahující do rodičovské odpovědnosti se vždy uplatní *pro futuro*, tedy do budoucna. U jednorázově vykonatelných práv by tak soud omezoval ať už výkon či rodičovskou odpovědnost jako takovou v rozsahu práva, které již reálně ani rodič v budoucnu vykonat nemůže. Obě porovnávaná opatření tak pozbývají významu v případě jednorázově vykonatelných práv, která již byla „nikoli řádně“ vykonána, protože se soud zásahem do rodičovské odpovědnosti zabývá. V obou případech, rozhoduje-li soud o omezení rodičovské odpovědnosti či omezení jejího výkonu, jak uvádí § 870 o. z., vždy stanoví rozsah tohoto omezení, přičemž bude zvažovat adekvátní míru zásahu do rodičovské odpovědnosti. Uvedení práv a povinností, která byla jednorázově vykonatelná, a tudíž – už z jejich povahy – nemohou být opakovaně v budoucnu rodičem vykonávána, ve výčtu soudním rozhodnutím omezovaných práv a povinností pak pozbývá významu.

b) Intenzita a důvody nikoli řádného výkonu rodičovské odpovědnosti

Podle komentářové literatury i judikatury pak – v souladu s výše popsanou hierarchií opatření – při volbě toho kterého opatření záleží také na tom, v jaké míře (intenzitě) byla rodičovská odpovědnost porušena (vykonávána nikoli řádně). Intenzita porušení by tudíž měla být přímo úměrná intenzitě zásahu do rodičovské odpovědnosti.

Podle Ptáčka je omezení rodičovské odpovědnosti oproti omezení výkonu rodičovské odpovědnosti „zásahem [...] silnějším a mělo by být používáno jen v krajních případech“.¹⁹ Obdobný názor nalezneme také v judikatuře, jejíž závěry jsou, co do rozlišení předpokladů pro uplatnění porovnávaných opatření, stručné. Vyplývá z ní totiž jen to, že „[r]ozhodnutí soudu o tom, zda je třeba přistoupit k omezení rodičovské odpovědnosti, a kdy jen k omezení jejího výkonu, bude záležet na tom, v jaké míře, respektive nakolik rodič plní své povinnosti a vykonává svá práva z rodičovské odpovědnosti, anebo neplní, respektive nevykonává, nakolik porušuje to, k čemu je jinak povinen každý rodič“.²⁰

Výše uvedené nasvědčuje závěru, podle kterého je posouzení toho, zda je třeba rozhodnutím soudu rodičovskou odpovědnost omezit, či omezit „pouze“ její výkon, ponechána na uvážení soudu o tom, které opatření se bude jevit v poměrech konkrétní věci adekvátním. Obdobně uvádí i Zuklínová, že okolnosti konkrétního případu jsou „určující pro volbu druhu omezení“.²¹

¹⁹ PTÁČEK, L. Komentář k § 870. In: MELZER, F. – TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník: velký komentář: § 655–975 a související společná a přechodná ustanovení. Svazek 4/1*. Praha: Leges, 2016, s. 1427.

²⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2023, sp. zn. 24 Cdo 3883/2022.

²¹ ZUKLÍNOVÁ, M. Komentář k § 870. In: ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanský zákoník: Komentář. Svazek II (§ 655–975)*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2023.

Nikoli řádný výkon rodičovské odpovědnosti pak zpravidla bude o to závažnější, bude-li zapříčiněn z vůle rodiče. Jak bylo uvedeno výše, v souvislosti s rozlišením sankční a preventivní povahy porovnávaných opatření, s povahou opatření souvisejí důvody, pro které nebyla rodičovská odpovědnost vykonávána řádně. Podle judikatury Nejvyššího soudu je totiž relevantní, že „[o]mezení výkonu rodičovské odpovědnosti spočívá v objektivních překážkách“.²² V případě omezení výkonu rodičovské odpovědnosti by tudíž důvodem porušení povinností či nikoli řádného výkonu práv rodičem měla být objektivní skutečnost, tedy skutečnost nezávislá na vůli rodiče. Takový důvod na straně rodiče se pak zpravidla bude jevit méně závažným než důvod spočívající v subjektivní překážce.

Zda je však skutečně omezení rodičovské odpovědnosti zásahem větší intenzity než omezení výkonu rodičovské odpovědnosti a je tak důvodné mezi nimi rozlišovat, a v souvislosti s tím rozlišovat také mezi předpoklady jejich uplatnění podle míry (a důvodu) nikoli řádného výkonu rodičovské odpovědnosti, zůstává sporným.

5. Důsledky uplatnění opatření

Zásadní otázkou pro nalezení smyslu a účelu rozlišení omezení rodičovské odpovědnosti a omezení jejího výkonu je, zda mají tato opatření rozdílné důsledky. Mají-li totiž ve výsledku stejný dopad na práva a povinnosti mezi rodičem a dítětem, pozbývá významu jakékoli rozlišování předpokladů pro jejich uplatnění či jejich povahy. Zda mají (měla mít) porovnávaná opatření jiné důsledky, tedy jaký je důvod pro zakotvení těchto dvou opatření namísto jednoho, jako tomu bylo v předcházející právní úpravě, se však z důvodové zprávy nepodává.

Vzpomeneme-li hierarchii opatření podle intenzity jejich zásahu do rodičovské odpovědnosti, porovnávaná opatření by (podle tohoto rozdělení) měla mít jiný dopad na práva a povinnosti mezi rodičem a dítětem, a sice takový, že omezení rodičovské odpovědnosti představuje zásah větší intenzity (avšak menší než zbavení rodičovské odpovědnosti), zatímco omezení výkonu rodičovské odpovědnosti představuje zásah nižší intenzity (avšak vyšší než pozastavení výkonu rodičovské odpovědnosti). V čem však tato vyšší či nižší intenzita zásahu do rodičovské odpovědnosti spočívá?

V komentářové literatuře je kladen důraz na to, že omezení rodičovské odpovědnosti zasahuje nositelství rodičovské odpovědnosti v soudem vymezeném rozsahu, zatímco omezení výkonu rodičovské odpovědnosti postihuje ve vymezeném rozsahu toliko právo vykonávat rodičovskou odpovědnost, její nositelství tak zůstává nedotčeno.²³ Obdobně i Westphalová zdůrazňuje, že omezením výkonu rodičovské odpovědnosti není zasahováno její nositelství ani v soudním rozhodnutím vymezeném rozsahu.²⁴

Tentýž názor nalezneme i v judikatuře Nejvyššího soudu. Výslovně tak uvádí například v rozsudku ze dne 22. 9. 2023, sp. zn. 24 Cdo 1825/2023, podle něhož „je rozlišováno, zda soudem přijaté opatření odebrá rodiči (zcela nebo částečně) nositelství rodičovské odpovědnosti, anebo (zcela nebo zčásti) pouze její výkon [...] jako prostředek zásahu nižší intenzity do právního vztahu mezi rodičem a dítětem tedy budou logicky vnímána opatření, jimiž je

²² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2023, sp. zn. 24 Cdo 3883/2022.

²³ PTÁČEK, L. *Komentář k § 870*, s. 1427.

²⁴ WESTPHALOVÁ, L. § 870 *[Omezení rodičovské odpovědnosti nebo jejího výkonu]*, s. 803–804.

*dotčen pouze výkon rodičovské odpovědnosti, oproti opatřením, jimiž je dotčena rodičovská odpovědnost samotná. “Přitom sankční charakter opatření „je současně zdůrazněn tím, že při omezení nebo zbavení rodičovské odpovědnosti rodič přestává být nositelem rodičovské odpovědnosti (ani ji nemůže vykonávat), a to buď zcela (při zbavení rodičovské odpovědnosti), nebo jen v určitém rozsahu (při omezení rodičovské odpovědnosti)“.*²⁵

V návaznosti na to se v judikatuře Nejvyššího soudu hovoří o tzv. aktivní a pasivní složce rodičovské odpovědnosti. V rozsudku ze dne 12. 2. 2019, sp. zn. 24 Cdo 3460/2018, Nejvyšší soud uvedl, že je-li výrok rozhodnutí formulován na omezení výkonu rodičovské odpovědnosti v uvedeném rozsahu, není tímto rozhodnutím dotčeno nositelství rodičovské odpovědnosti. Takové rozhodnutí zasahuje „aktivní složku“ rodičovské odpovědnosti, nadále však zůstává zachována její „pasivní složka“. Obecně pak pro představu o tom, jakou může mít aktivní složka rodičovské odpovědnosti podobu, Nejvyšší soud uvádí omezení rodičovské odpovědnosti rodiče „v rozhodování o záležitostech nezletilého v rozsahu výrokem vymezených oblastí“, v rámci nedotčené pasivní složky rodičovské odpovědnosti zůstává zachováno „právo na informace o nezletilém týkající se těch oblastí, v níž byl výkon [...] rodičovské odpovědnosti omezen“. Ve věci projednávané Nejvyšším soudem se jednalo o poskytování zdravotní, psychologické a psychiatrické péče nezletilému a jeho vzdělávání, konkrétně tak bylo omezeno právo otce rozhodovat o záležitostech spadajících do tohoto rozsahu, nadále mu však zůstalo zachováno právo být o otázkách poskytování zdravotní, psychologické a psychiatrické péče nezletilému a jeho vzdělávání informován.

Z výše uvedeného vyplývá, že je rozlišováno mezi zásahem – omezením – rodičovské odpovědnosti pouze co do práva rodiče vykonávat rodičovskou odpovědnost v dotčeném rozsahu (omezením výkonu rodičovské odpovědnosti) a zásahem práva rodiče vykonávat rodičovskou odpovědnost, jakož i jejího nositelství v omezované oblasti (omezením rodičovské odpovědnosti). Zásah, kterým je sice rodiči znemožněno rodičovskou odpovědnost vykonávat, avšak její nositelství zůstává zachováno, se tak logicky jeví jako zásah menší intenzity, než když je rozhodnutím omezeno i samo nositelství rodičovské odpovědnosti.

Má však toto rozlišení nějaký faktický význam? Ve výsledku totiž bude v obou případech rodič, který nemůže vykonávat právo či povinnost, které bylo omezeno (jako takové nebo pouze jeho výkon), a skutečnost, že mu při omezení výkonu rodičovské odpovědnosti zůstává zachováno nositelství, jak dovozuje judikatura a komentářová literatura, se fakticky na právech a povinnostech mezi rodičem a dítětem nikterak neprojeví, nelze tak hovořit o nižší či vyšší intenzitě takového zásahu.

Ani zmíněné rozlišení na aktivní a pasivní složku rodičovské odpovědnosti a Nejvyšším soudem uvedený příklad práva rodiče rozhodovat o určité záležitosti týkající se dítěte a jeho „pasivní“ právo být o těchto záležitostech informován, není konzistentní s koncepcí rodičovské odpovědnosti. Právo rodiče být informován o záležitostech týkající se dítěte je totiž samostatné právo rodiče, přičemž – připouštíme-li význam rozlišování na aktivní a pasivní složku práv a povinností v rámci rodičovské odpovědnosti – i toto právo by mohlo mít svoji aktivní a pasivní složku, jelikož výkon práva na informace o dítěti také předpokládá „aktivní“ činnost, tedy požadování těchto informací, nikoli pouze „pasivní“

²⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2023, sp. zn. 24 Cdo 3883/2022.

očekávání jejich sdělení. Samo právo na informace o dítěti pak také může být omezeno soudním rozhodnutím, jsou-li pro takové opatření naplněny předpoklady.

Podíváme-li se do jiné oblasti soukromého práva, nenalezneme paralelu, kdy by bylo zasahováno zvlášť do práva a do oprávnění dané právo vykonávat. Obdobný přístup lze hledat například u omezení svéprávnosti podle § 55 o. z., v jehož případě je – obdobně jako v případě omezení rodičovské odpovědnosti – omezeno právo (přesněji způsobilost) osoby jednat v určité oblasti. Ani v tomto případě však zákonodárce nepřistoupil k rozlišování omezení oprávnění vykonávat právo a nositelství práva, přestože by tím bylo možno, s argumentací podobnou té v případě omezení výkonu rodičovské odpovědnosti, zakotvit opatření, které by menší intenzitou zasahovalo do svéprávnosti člověka.

Určitou podobnost lze spatřovat v závazkovém právu u rozlišování práva a nároku, není však zřejmé, jakým způsobem by mohla být tato paralela aplikovatelná v případě rodičovské odpovědnosti. Nárok totiž představuje možnost domáhat se svého subjektivního práva u orgánu veřejné moci,²⁶ což má pak význam například pro prekluzi a promlčení a případně následný vznik bezdůvodného obohacení. Jak v případě omezení rodičovské odpovědnosti, tak v případě omezení jejího výkonu však rodič nemůže práva a povinnosti v dotčeném rozsahu vykonávat. Pokud by v případě omezení výkonu rodičovské odpovědnosti došlo k oslabení práva, obdobně jako při ztrátě nároku, bylo by, jako u promlčeného práva, dobrovolné plnění druhé strany po právu. V případě rodičovské odpovědnosti je však výkon zcela znemožněn a rodič je z jednání v omezené oblasti vyloučen, jeho právo a povinnost vyplývající z rodičovské odpovědnosti tak není pouze oslabena jako v případě ztráty nároku.

6. Vliv opatření na možnost obnovení rodičovské odpovědnosti

Dospěli-li jsme výše k závěru, podle něhož se omezení rodičovské odpovědnosti a omezení jejího výkonu na právech a povinnostech mezi rodičem a dítětem ve výsledku projevuje totožně, zbývá se zamyslet nad tím, zda nemá rozlišování těchto dvou opatření význam alespoň pro možnost obnovení (výkonu) rodičovské odpovědnosti. Vystává otázka, zda pokud nositelství rodičovské odpovědnosti zůstává v teoretické rovině zachováno, mohlo by být – za těchto okolností – obnovení práva a povinnosti rodiče vykonávat rodičovskou odpovědnost snadnější, než pokud byla omezena rodičovská odpovědnost i co do jejího nositelství.

Jak rozhodnutí o omezení rodičovské odpovědnosti, tak rozhodnutí o omezení jejího výkonu je rozhodnutím, jehož vydání vyvolaly určité konkrétní skutkové okolnosti, na které soud tímto opatřením reaguje, tudíž, dojde-li ke změně skutkových okolností, může dojít také ke změně potřeby danou situaci rozhodnutím upravit, načež musí soud reagovat.

Podle § 990 o. z. změní-li se poměry, soud změní rozhodnutí týkající se výkonu povinností a práv vyplývajících z rodičovské odpovědnosti i bez návrhu. Obdobně tomu bylo i za předcházející právní úpravy, kdy platilo, že opatření podle § 44 zákona o rodině „*lze zrušit a rodičovská práva obnovit, odpadnou-li důvody, pro které došlo ke zrušení nebo omezení rodičovských práv*“.²⁷

²⁶ Viz např. KNAPP, V. *Teorie práva*. Praha: C. H. Beck, 1995, s. 197.

²⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2011, sp. zn. 30 Cdo 3522/2009.

Již výše bylo uvedeno, že soud o zásahu do rodičovské odpovědnosti rozhoduje s účinky do budoucna. Pro samotné rozhodnutí je však relevantní stav v době vyhlášení rozhodnutí (viz § 154 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů). Pokud dojde kdykoli v době po vyhlášení rozhodnutí o zásahu do rodičovské odpovědnosti k podstatné změně poměrů, soud rozhodnutí změni (*clausula rebus sic stantibus*).

Právní úprava zaznamenala oproti předcházející úpravě určitou změnu, ta se však týká toho, že soud má nyní povinnost ve věci rozhodnout, dojde-li ke změně poměrů, zatímco za předcházející právní úpravy zákon dával soudu toliko možnost ve věci s ohledem na změnu poměrů rozhodnout.²⁸ Změna týkající se rozlišení omezení rodičovské odpovědnosti a omezení jejího výkonu (a teoretické ponechání nositelství rodičovské odpovědnosti nedotčeného) podle § 870 o. z. se však v právní úpravě rozhodování při změně poměrů nikterak neprojevila.

Občanský zákoník totiž různé postupy či podmínky pro obnovení (výkonu) rodičovské odpovědnosti v těchto situacích neupravuje. Není-li upraven zvlášť postup pro obnovení výkonu rodičovské odpovědnosti (s předpokladem zachovaného nositelství jakožto určité „složky“ rodičovské odpovědnosti), je nutno podle ustanovení § 909 o. z. postupovat v případě obou porovnávaných opatření. Rozlišení mezi omezením rodičovské odpovědnosti a omezením jejího výkonu tak nenachází praktické opodstatnění ani v této oblasti.

Závěr

Občanský zákoník zavedl vedle tradičního omezení rodičovské (z)odpovědnosti také možnost omezení výkonu rodičovské odpovědnosti, přičemž zákonodárce upravitel tato dvě opatření v rámci jednoho ustanovení tak, že jsou předpoklady pro jejich použití vymezeny jednotně. Cílem tohoto článku bylo prostřednictvím zkoumání poznatků doktríny a judikatury Nejvyššího soudu objasnit rozdíly mezi těmito dvěma opatřeními.

V první části článku byla současná právní úprava konfrontována s předcházející právní úpravou, jelikož se podle judikatury Nejvyššího soudu poznatky týkající se omezení rodičovské zodpovědnosti podle zákona o rodině uplatní i pro současnou právní úpravu. To však není zcela možné, máme-li v právní úpravě namísto jednoho opatření dvě, k nimž text zákona stanoví podmínky jejich aplikace jednotně.

V další části článku byla představena hierarchie opatření zasahujících do rodičovské odpovědnosti, jak byla zavedena Nejvyšším soudem. Tato hierarchie opatření seřazených podle intenzity zásahu do rodičovské odpovědnosti je přitom východiskem pro zkoumání rozdílů mezi porovnávanými opatřeními, avšak sám Nejvyšší soud neuvádí, v čem spočívá ona vyšší a nižší intenzita zásahu do rodičovské odpovědnosti.

Často zdůrazňovaným aspektem zásahů do rodičovské odpovědnosti je jejich povaha. Článek proto zkoumá povahu porovnávaných opatření a poukazuje na názorový vývoj v judikatuře Nejvyššího soudu. Podle posledně vysloveného názoru Nejvyššího soudu mají totiž porovnávaná opatření rozdílnou povahu, a sice preventivně-sankční v případě omezení rodičovské odpovědnosti a čistě preventivní v případě omezení jejího výkonu.

²⁸ NOVÁ, H. § 909 [Zvláštní ustanovení]. In: PETROV, J. – VÝTISK, M. – BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník*. 2. vydání (3. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2024, marg. č. 1.

Ačkoli se závěr, podle něhož má opatření vyšší intenzity, kromě preventivní také sankční povahu, jeví logickým, zdá se být pouhým důsledkem teorie o zařazení omezení výkonu rodičovské odpovědnosti do stávající hierarchie. Z judikatury Nejvyššího soudu se totiž nedozvídáme ani, v čem spočívá preventivní a sankční povaha porovnávaných opatření.

Následně se článek zabývá podmínkami uplatnění porovnávaných opatření. Z judikatury Nejvyššího soudu se dozvídáme pouze to, že opatření vyšší intenzity se uplatní při porušení rodičovské odpovědnosti vyšší intenzity a opatření nižší intenzity je dostačujícím v případě porušení rodičovské odpovědnosti nižší intenzity. Nejvyšší soud pak také rozlišuje mezi opatřeními v závislosti na přítomnosti zavinění na straně rodiče, co se týče důvodu nikoli řádného výkonu rodičovské odpovědnosti. Tyto předpoklady však dávají smysl, pouze pokud se skutečně jedná o opatření různé intenzity.

V rámci rozlišení podmínek aplikace porovnávaných opatření je dále rozlišováno mezi opakovaně a jednorázově vykonavatelnými právy a povinnostmi rodiče. V této části článek zdůrazňuje, že k omezení (výkonu) rodičovské odpovědnosti dochází vždy *pro futuro*, tudíž v případě jednorázově vykonatelných práv, která už byla nikoli řádně vykonána, by nemělo být uplatněno žádné z porovnávaných opatření, jelikož nemůže mít žádné reálné důsledky.

Jak bylo uvedeno, mají-li porovnávaná opatření představovat zásah rozdílné intenzity, měly by se jejich důsledky lišit. Pokud tomu tak není, ačkoli by byly podmínky pro jejich uplatnění odlišné, docházelo by za různých podmínek k uplatnění různých opatření, která však mají stejné důsledky, což je z hlediska spravedlnosti nepřijatelné.

Rozdílné důsledky porovnávaných opatření spočívají podle komentářové literatury a judikatury v tom, že při omezení výkonu rodičovské odpovědnosti, tedy omezení práva a povinnosti rodiče vykonávat rodičovskou odpovědnost ve vymezeném rozsahu (tzv. aktivní složky), zůstává nositelství rodičovské odpovědnosti (tzv. pasivní složka) nedotčeno. V případě omezení rodičovské odpovědnosti je však opatřením zasažena jak aktivní (výkon), tak i pasivní složka (nositelství) rodičovské odpovědnosti.

Avšak praktický rozdíl při aplikaci porovnávaných opatření se nejeví významný, jelikož ani v případě omezení rodičovské odpovědnosti, ani v případě omezení jejího výkonu nemůže rodič rodičovskou odpovědnost v daném rozsahu vykonávat. Skutečnost, že zůstává nadále jejím nositelem, se nijak fakticky neprojevuje. Článek v této části podrobuje kritice úvahu Nejvyššího soudu o právu na informace o dítěti jako tzv. pasivní složce rodičovské odpovědnosti, jelikož se jedná o samostatné právo rodiče, přičemž nerozhodne-li soud specificky o omezení práva rodiče na informace o dítěti, nemělo by mít omezení rodičovské odpovědnosti (v jiném rozsahu) na toto právo rodiče vliv.

V neposlední řadě je věnována pozornost podmínkám obnovení (výkonu) rodičovské odpovědnosti a případným rozdílům v důsledku uplatnění porovnávaných opatření. Jejich rozlišování by totiž našlo praktické opodstatnění, pokud by se jejich „rozdíly“ projeví alespoň rozdílným postupem při obnovení (výkonu) rodičovské odpovědnosti. Akceptujeme-li určité zachování nositelství rodičovské odpovědnosti, mohla by tato skutečnost usnadnit možnost (případně alespoň proces) obnovení práva a povinnosti rodiče ji vykonávat, avšak není tomu tak, jelikož právní úprava předpokládá pouze jediný postup obnovení rodičovské odpovědnosti, dojde-li od posledního rozhodnutí ke změně poměrů, a to podle § 909 o. z.

Z výše uvedeného tak vyplývá, že porovnaná opatření se od sebe v důsledku neliší. Ačkoli byla vyvinuta snaha doktríny i soudní praxe mezi nimi nalézt rozdíly, jedná se o pouhé teoretické aspekty těchto opatření. V § 870 o. z. je tak rozlišováno mezi opatře-

ními, jejichž jediným rozdílem je prakticky se nijak neprojevující rozdělení na zásah do nositelství rodičovské odpovědnosti a do práva vykonávat rodičovskou odpovědnost, což se následně projevuje v dalších rozebraných aspektech.

Jelikož jsou důsledky porovnávaných opatření fakticky stejné, pozbývá významu také rozlišování předpokladů pro jejich aplikaci. Docházelo by tím totiž k nerovnosti spočívající v tom, že za nikoli řádný výkon rodičovské odpovědnosti menší závažnosti by bylo do rodičovské odpovědnosti rodiče zasaženo ve stejné míře, jako kdyby se rodič dopustil závažnějšího porušení rodičovské odpovědnosti.

Zavedení možnosti omezení výkonu rodičovské odpovědnosti se tudíž jeví pouze hodnotově vedeným posunem ve snaze zachovat v co největší míře nedotčené nositelství rodičovské odpovědnosti (v souladu s principem minimalizace zásahu do práva na rodinný život). Tato změna se tak zdá být pouhou snahou o naplnění koncepce, ke které se občanský zákoník hlásí a „*dle které rodičovská odpovědnost náleží každému rodiči na základě statusového poměru rodičovství*“.²⁹ Jednotlivé dílčí závěry však vzbuzují pochybnost o potřebnosti rozlišení mezi omezením rodičovské odpovědnosti a omezením jejího výkonu v našem právním řádu.

²⁹ WESTPHALOVÁ, L. § 868 [Výkon rodičovské odpovědnosti nezletilého rodiče a rodiče, jehož svéprávnost byla v této oblasti omezena]. In: KRÁLÍČKOVÁ, Z. – HRUŠÁKOVÁ, M. – WESTPHALOVÁ, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo* (§ 655–975). 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 796–797, marg. č. 1.

Distinction between Limitation of Parental Responsibility and Restricting of the Exercise of Parental Responsibility

Veronika Kissová

Abstract: Section 870 of Act No. 89/2012 Coll., the Civil Code, newly introduces a distinction between two measures by which the court may intervene into parental responsibility, namely restriction of parental responsibility and restriction of the parent's right to exercise parental responsibility. The objective of this contribution is to find a justification for such distinction, which is a rarity from a historical perspective within Czech legislation. The paper offers a critical analysis of the arguments provided by the contemporary doctrine and case-law of the Supreme Court of the Czech Republic distinguishing between these measures. Given the aspects that have received attention by the doctrine and case-law, the paper is divided into several parts. Firstly, the nature (preventive and punitive) of the compared measures and the corresponding prerequisites for their application are addressed. Followed by an analysis of the consequences of the compared measures in terms of the form of interference into parental responsibility and the subsequent possibility of restoring (the right to exercise) parental responsibility. However, in view of the concept of the legal regulation of interference with parental responsibility, the arguments for distinguishing the compared measures and their placement in the hierarchy of measures interfering with parental responsibility, as introduced by the Supreme Court's case-law, seem unconvincing.

Keywords: parental responsibility, best interest of the child, restricting parental responsibility, right to family life, parental rights and responsibilities